

possible challenges in application of the method. However, the advantages are tempting to apply them wider and more creatively: students' interest, motivation, emotional connection and retention with the subject and object of study.

ЛІТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Houge Mackenzie, S., Son, J. S., & Hollenhorst, S. (2014). Unifying Psychology and Experiential Education: Toward an Integrated Understanding of Why It Works. *Journal of Experiential Education*, 37(1), 75-88. URL: <https://doi.org/10.1177/1053825913518894>
2. Kan, K. A., Holden, J. M., & Marquis, A. (2001). Effects of experiential focusing-oriented dream interpretation. *Journal of Humanistic Psychology*, 41(4), 105-123.
3. Nilson, L. B. (2010). *Teaching at its best: a research-based resource for college instructors*. 3rd ed. San Francisco: Willey.
4. Seaman, J., Brown, M., & Quay, J. (2017). The Evolution of Experiential Learning Theory: Tracing Lines of Research in the JEE. *Journal of Experiential Education*, 40(4), NP1-NP21. URL: <https://doi.org/10.1177/1053825916689268>

Конєва Т. М. (Полтава, Україна)

ГЕНЕРУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТТЯХ

У науковій розвідці представлено модель інтегрованого заняття, на якому інтеграція навчальних дисциплін (зарубжна література, безпекознавство) здійснюється на основі їх змісту, що дає змогу, з одного боку, систематизувати й узагальнити знання студентів з теми «Натовп», а з іншого, – формувати в них здоров'язбережувальну компетентність, використовуючи здоров'язбережувальні технології. Серед переваг інтегрованого навчання, яке у сучасному освітньому просторі займає дедалі провідне місце, підкреслюється й його значення у розвитку інтелектуального й творчого потенціалу молоді, мотивації її пізнавати природу явищ, які вивчаються, встановлюючи причинно-наслідкові зв'язки, сприймати навчання як цілісну систему.

Koniewa T. (Poltava, Ukraine)

GENERATION OF HEALTH-CONSERVATION COMPETENCE AT INTEGRATED CLASSES

The scientific research represents a model of an integrated lesson, in which the integration of educational disciplines (foreign literature, security studies) is carried out on the basis of their content, which makes it possible, on the one hand, to systematize and generalize the students' knowledge on the topic «Crowd», and on the other hand, to form their health-saving competence, using health-saving technologies. Among the advantages of integrated education, which is increasingly taking a leading place in the modern educational space, its importance in the development of the intellectual and creative potential of young people, their motivation to learn the nature of the phenomena being studied, establishing cause-and-effect relationships, and to perceive education as a complete system is emphasized.

Здоров'язбережувальна компетентність – це готовність самостійно вирішувати завдання, пов'язані з підтримкою, зміцненням та збереженням здоров'я, як свого, так і оточуючих [1, с. 22].

Сенс здоров'язбережувальної компетентності проявляється у проведенні профілактичних заходів, застосуванні здоров'язбережувальних технологій людьми, що знають закономірності процесу здоров'язбереження.

Мета статті – використовуючи потенціал технології забезпечення безпеки життєдіяльності (за С. Постоєнко) [4, с. 6], формувати у студентів здоров'язбережувальну компетентність на заняттях інтегрованого спрямування (зарубіжна література й безпекознавство) у ході вивчення драми Ф.Дюрренматта «Гостина старої дами» та узагальнюючи й систематизуючи їх знання з теми «Натовп».

Натовп як соціальна небезпека – широко розповсюджене явище в суспільстві, яке загрожує життю і здоров'ю людей. Натовпом називається велике скупчення людей, які вийшли на вулицю або зібралися в приміщенні, та їхня поведінка є протиправною і являє собою небезпеку як для тих осіб, що перебувають у натовпі, так і для осіб, що знаходяться поза натовпом [3, с. 79]. Специфічною ознакою психології поведінки в натовпі є здатність особистості «розчинятися» у ньому, втратити індивідуальні риси внаслідок неглибоких власних переконань. Цей процес розвивається на підсвідомому рівні. Дії людей у натовпі майже не залежать від їхнього освітнього та культурного рівня.

Науковці розрізняють 4 види натовпу: випадковий, експресивний, конвенційний, діючий [3, с. 79].

До спільних рис натовпу належать наступні: натовп – це завжди велика група людей; натовп існує протягом досить короткого часу, тому не встигає розмежуватися за своїми симпатіями чи антипатіями; люди в натовпі перебувають у безпосередній близькості, що дає їм змогу підтримувати між собою слуховий і зоровий контакт, володіти однією і тією ж інформацією, відчуваючи при цьому реакції одне одного на зовнішні стимули. Взаємний вплив людей у натовпі сприяє створенню єдиного настрою («колективної душі» – за Г. Лебоном); натовп, відчуваючи свою єдність і силу, може швидко радикалізуватися, змінюючи характер й спрямованість своїх дій. Натовп позбавлений ієрархічного поділу, тобто всі люди всередині натовпу є рівними, відмінності між ними знівельовані.

Натовп як небезпечне соціальне явище ніколи не переставав хвилювати як науковців, так і митців у різних країнах світу. Зокрема, у трагікомедії «Гостина старої дами» (1956), швейцарський німецькомовний письменник Ф.Дюрренматт, за принципом контрасту, з одного боку, зображує процес моральної деградації людини й перетворення її у натовп, а з іншого, – істинне піднесення людської душі.

Варто зауважити, що сюжет трагікомедії мав свою творчу історію. У повісті «Місячне затемнення», над якою Ф.Дюрренматт працював, але яку так і не довів до завершення, розповідається про одного уродженця швейцарського села, котрий майже через півсторіччя, вже будучи канадським

мультимільонером, повертається на батьківщину, щоб помститися земляку, що колись увів у нього кохану дівчину. За допомогою підкупу багатій спонукає мешканців села мовчки розправитися з давнім ворогом.

Але письменник до первісної фабули додав ще сюжетно-психологічну лінію крамаря Іля.

Дія у трагікомедії розгортається у заштатному європейському містечку Гюлен у період повного запустіння, хоча колись воно знало й кращі часи. Відправною точкою сюжету є прибуття до міста заморської літньої мільярдерки на ім'я Клер Цаханасян, яка народилась і виросла у Гюлені і після багатьох років знову завітала до рідних місць із наміром по-царськи «облагодіяти» його мешканців. Вона вимагає в обмін на мільярд для Гюлена життя крамаря Іля, з яким замолоду пережила першу і, схоже, єдину любов, що обернулася для неї ланцюгом страшних випробувань і втрат. У творі гюленці поставлені перед проблемою морального вибору. Вони поступово, але невідворотно прямують до того, щоб пожертвувати заради «суспільного блага» одним із своїх співгромадян. Цей феномен «еволюції» свідомості громади від категоричного неприйняття антигуманної угоди до її ідеологічного виправдання і цікавить Дюрренматта насамперед.

Причому гюленці, за його задумом, зовсім не зграя злодіїв. Вони люди як люди; в коментарі до драми автор наголошує на їхній пересічності і, між іншим, зізнається, що він не впевнений, чи не вчинив би так само, як вони, коли потрапив би у таку ж ситуацію.

Студентам пропонується простежити етапи духовної деградації гюленців за текстом твору та дати відповідь на питання: «Які каталізатори «природного» переродження гюленців на катів»? Виконуючи завдання, здобувачі приходять до висновку, що спочатку мешканці Гюлена поведуться цілком «природно»: вони, звісно, не проти, аби догодити «старій дамі», але висунута нею умова «благодійного внеску» – вбивство – їх і шокує, і ображає. Проте погоджуються на злочин вони також «природним чином». З одного боку, легко «клюють» на мільярд, бо цей «дарунок» позбавить матеріальних проблем, що заїли їх життя. З іншого, – вони слабохарактерні та наївні, а тому сподіваються, що все якось влаштується і обернеться на краще: мільярд потрапить до міської казни, а до справжнього вбивства у цивілізованій Європі ХХ століття, мовляв, не дійде. Ось чому, поплескуючи по плечу Іля, гюленці потроху навантажуються непідйомними кредитами, про які до приїзду мільярдерки й гадки не мали.

Втім, у драмі вказані й каталізатори «природного» переродження звичайних бюргерів на катів. Це, по-перше, час. «Я почекаю» [2, с. 343], – каже пані Цаханасян у відповідь на обурення, викликане її вимогою вбити Іля. Час стає засобом перевірки усталеності моральних переконань громади. І ця перевірка красномовно свідчить, що гуманізм, який видавався мешканцям Гюлена за чітку життєву позицію, насправді був лише красивою оболонкою. По-друге, і в самій свідомості гюленців є те, що підштовхує їх до зради свого ближнього. А це вже конформізм, що замішаний на елементарній матеріальній вигоді, Він надягає на себе рясу найсуворішого моралізму. А

по-третє, – це зло, що закладене самою природою в людині, і яке в екстремальній ситуації обов'язково виходить на поверхню.

В той же час підкреслюється, що драматург навмисне створює гротескні контрасти між високою моральністю, якою хизуються гюленці, та їхньою реальною безпринципністю.

Так, давним-давно Гюлен з ганьбою вигнав нікому не відому рудоволосу дівчину, яку її коханий, Іль, відмовився повести до вінця. Тепер, коли «блудна донька» повернулася на батьківщину однією з найбагатших жінок у світі, місто кидає до її ніг рештки колишньої розкоші – хор, дитячий ансамбль, духовий оркестр, виступи гімнастів, плакати із щирими привітаннями тощо. Те саме лукавство спостерігається у ставленні гюленців і до Іля: спочатку, коли на нього як на перше кохання високої гості покладалися великі надії, громада обіцяла йому місце бургомистра; проте наприкінці п'єси гюленці ставляться до нього з неприхованим презирством. «Устава, свинюко!» [2, с. 371] – саме так Іль отримує «запрошення до страти» від поліцейського.

З кожним днем гюленці падають нижче й нижче, намагаючись зберегти при цьому пристойну міну. Нарешті громада виносить Ілеві смертний вирок. Закамуфльоване судилище відбувається під цинічним прикриттям шляхетних гасел, що проголошують торжество гуманізму, служіння правосуддю, вірність великим ідеалам європейської цивілізації.

У фінальній частині заняття здобувачам пропонується відповісти на питання узагальнюючого характеру: «Які явища (соціальні та психологічні) викриває автор у творі? За допомогою яких засобів? Як можливо схарактеризувати натовп, зображений у драмі?»

Аналізуючи твір швейцарського письменника, студенти приходять до висновку, що у п'єсі робиться спроба зважити на терезах суспільне благо і долю однієї людини. Ф. Дюрренматт показує духовну метаморфозу, що відбувається з людьми. Жителі містечка Гюлен опускаються в моральному плані нижче й нижче, протягом розвитку дії вони дедалі втрачають людські якості й перетворюються у натовп, а згодом – у вбивць. Натовп можна охарактеризувати як тимчасове об'єднання великої кількості людей, що мають безпосередній контакт між собою та майже ідентично реагують на надзвичайну подію у місті. Це натовп діючий (агресивний). Абсурд життя призвів до абсурдної поведінки мешканців міста. У Ф. Дюрренматта моральний занепад людства доведений до абсурду: гюленці з людей (бідних, але всеж таки людей) перетворюються на вбивць, вони вбивають Іля, отже, убивають у собі людяність.

Отже, інтегрована форма навчання дозволяє узагальнювати та систематизувати знання студентів з теми «Натовп» на заняттях з безпекознавства та зарубіжної літератури, формувати в них здоров'язбережувальну компетентність, використовуючи здоров'язбережувальні технології.

ЛІТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Власенко Л. Організація здоров'язбережувального навчального процесу на уроках і в позаурочний час у початковій школі. *Основи здоров'я*, 2012. № 4. С. 21-24.
  2. Дюрренматт Ф. Гостина старої дами. Зарубіжна драма ХХ сторіччя: посіб. для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Навчальна книга, 2003. С. 319-398.
  3. Основи безпеки життєдіяльності: Розробки уроків у 7 – 11-х кл. / Упор. М. Голубенко. К.: Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. 128 с.
  4. Постоєнко С. Упровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках. *Основи здоров'я*, 2013, № 7. С. 5-8.
-

Гончарова Н. О. (Полтава, Україна)

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У тезах обґрунтовано необхідність цілеспрямованого формування стресостійкості як важливої складової професійної підготовки правоохоронців. Звертається увага на те, що свідомо та ефективно протидія стресогенним факторам, вибір відповідних копінг-стратегій поведінки у стресових ситуаціях є запорукою збереження психічного здоров'я та подальшої ефективної професійної самореалізації працівників правоохоронних органів. Характеризуються психологічні особливості збереження та зміцнення психічного здоров'я правоохоронців, їх здатність співвідносити власні внутрішні ресурси з вимогами підвищеної стресогенності правоохоронної діяльності.

Goncharova N. (Poltava, Ukraine)

STRESS RESISTANCE AS A COMPONENT OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS

The thesis substantiates the need for purposeful formation of stress resistance as an important component of professional training of law enforcement officers. Attention is drawn to the fact that conscious and effective counteraction to stressful factors, the choice of appropriate coping strategies for behavior in stressful situations are the key to maintaining mental health and further effective professional self-realization of law enforcement officers. The psychological features of maintaining and strengthening the mental health of law enforcement officers are characterized, as well as their ability to correlate their own internal resources with the requirements of increased stressogenicity of law enforcement activities.

Психотравмуючі чинники, бойові дії та реакції на стрес, часто залишають після себе психічні розлади, крім того, викликають фрустраційну напруженість і дезадаптивні форми поведінки, які виявляються в наростанні